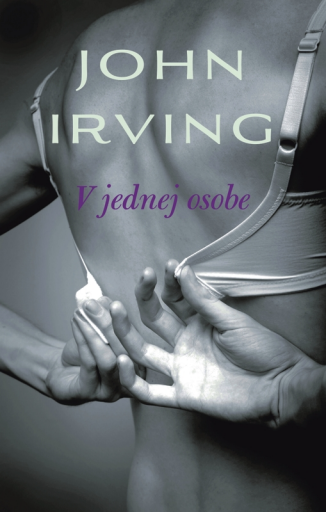

JOHN IRVING

V jednej osobe

V JEDNEJ OSOBE

John Irving

V JEDNEJ
OSOBE

*Z angličtiny preložil
Oto Havrila*

slovar

Copyright © Garp Enterprises, Ltd. 2012
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2013
Translation © Oto Havrila 2013

ISBN 978-80-556-0690-3

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

*Sheile Heffernonovej a Davidovi Rowlandovi
a pamiatke Tonyho Richardsona*

*Tak v jednej osobe hrám veľa postáv,
A vždy len nespokojných.*

William Shakespeare: *Richard II.*

1

NEÚSPEŠNÝ KASTING

Začnem rozprávaním o slečne Frostovej. Hoci každému vravím, že spisovateľom som sa stal preto, lebo v pätnástich rokoch, v čase dospievania, som čítal jeden Dickensov román, pravda je taká, že keď som sa prvýkrát stretol so slečnou Frostovou a predstavoval si, že sa s ňou milujem, bol som mladší a aj tento okamih môjho sexuálneho prebudenia poznamenal kŕčovitý zrod mojej predstavivosti. Formuje nás to, po čom túžime. Za necelú minútu vzrušenej tajnej túžby som sa chcel stať spisovateľom a milovať sa so slečnou Frostovou – aj keď azda nie v takomto poradí.

So slečnou Frostovou som sa zoznámil v knižnici. Knižnice mám rád, hoci to slovo neviem poriadne vysloviť v jednotnom ani množnom čísle. Zdá sa, že s výslovnosťou niektorých slov mám značné ťažkosti, najmä podstatných mien označujúcich ľudí, mestá a veci, ktoré vo mne vyvolali neprirodzené vzrušenie, neriešiteľný konflikt alebo vyslovenú paniku. Taký je aspoň názor rozličných hlasových pedagógov, rečových terapeutov a psychiatrov, ktorí ma, žiaľ, neúspešne liečili. Na základnej škole som opakoval ročník pre „vážne rečové chyby“, čo bolo značne zveličené. Teraz mám už skoro sedemdesiat rokov a príčiny mojej nesprávnej výslovnosti ma prestali zaujímať. (Poviem to rovno: seriem na celú etiológiu.)

Slovo *etiológia* sa ani nepokúšam vysloviť, no rád sa popašujem s pochopiteľne nesprávnou výslovnosťou slova *knižnica* či *knižnice*, skomoleného na akési neznáme tvory. (Namiesto *knižnica* či *knižnice* vravím *knica* alebo *knice*, ako to robievajú deti.)

Je to tým paradoxnejšie, že prvá knižnica, do ktorej som chodil, bola celkom nenápadná. Bola to verejná knižnica vo vermontskom mestečku First Sister, masívna budova z červených tehál na tej istej ulici, na ktorej bývali moji starí rodičia. Býval som v ich dome na Riečnej ulici až do pätnástich rokov, keď sa mama znovu vydala. S mojím nevlastným otcom sa zoznámila v divadle.

Tamojšia ochotnícka divadelná spoločnosť sa nazývala Firstsisterské herci, a pokiaľ si spomínam, videl som všetky hry, ktoré sa v našom divadielku hrali. Mama bola šepkárka; ak niekto zabudol text, napovedala mu, čo má hovoriť. (Pretože išlo o *ochotnícke* divadlo, zabudnutého textu bolo neúrekom.) Dlhé roky som si myslel, že šepkárku robí nejaká herečka, skrytá kdesi v zákulisí v civile, bez ktorej sa však diológ nezaobíde.

Môj nevlastný otec bol v divadelnej spoločnosti nový, keď sa s ním mama zoznámila. Prišiel do mesta s cieľom učiť na Favoriteriverskej akadémii, prestížnej, v tom čase čisto chlapčenskej súkromnej škole. Celé detstvo (určite v čase, keď som mal desať alebo jedenásť rokov) mi bolo jasné, že keď „podrastiem“, pôjdem na akadémiu. Na strednej škole bola modernejšia a lepšie osvetlená knižnica, no verejná firstsisterská knižnica bola prvou, do ktorej som vstúpil, a tamojšia knihovnička prvou knihovničkou, ktorú som v živote videl. (Mimochodom, povedať slovo *knihovnička* mi nikdy nerobilo problém.)

Nemusím ani hovoriť, že slečna Frostová bola pre mňa oveľa silnejším zážitkom než samotná knižnica. Je neodpušiteľné, že jej krstné meno som sa dozvedel až dlhé roky po našom prvom stretnutí. Všetci ju volali slečna Frostová, a keď som oneskorene dostal svoj prvý čitateľský preukaz a stretol sa s ňou, videlo sa mi, že je v maminom veku alebo o čosi mladšia. Moja panovačná teta mi povedala, že slečna Frostová „bola *kedysi* veľmi pekná“, ale ja som si nevedel predstaviť, že by slečna Frostová bola niekedy krajšia, ako keď sme sa zoznámili, hoci v detstve som nerobil iné, len si všetko predstavoval. Teta tvrdila, že nezadaní chlapi v meste sa *kedysi* šli potrať, aby sa so slečnou Frostovou zoznámili. Keď to už niekto z nich nevydržal a povedal slečne Frostovej, ako sa volá, kedysi krásna knihovnička naňho chladne pozrela a ľadovým hlasom vyhlá-

sila: „Som *slečna* Frostová. Nikdy som nebola vydatá a nikdy sa nevydám.“

Vďaka takémuto postoju bola slečna Frostová slobodná ešte aj v čase, keď som ju stretol; hoci mi to nijako nešlo do hlavy, nezadaní chlapi vo First Sister sa jej už dávno prestali predstavovať.

Rozhodujúci Dickensov román – ten, čo vo mne podnietil túžbu stať sa spisovateľom, alebo som to aspoň vždy hovoril – sa nazýval *Veľké nádeje*. Som si istý, že keď som ho čítal prvýkrát a potom znovu, mal som pätnásť rokov. Viem, že to bolo skôr, než som začal chodiť na akadémiu, lebo tú knihu som si požičal z firstsisterskej knižnice dvakrát. Nikdy nezaбудnem na deň, keď som prišiel do knižnice, aby som si ju požičal druhý raz, lebo sa mi ešte nestalo, že by som si chcel nejaký román prečítať dvakrát.

Slečna Frostová ma prebodla pohľadom. V tom čase som jej určite nesiahal ani po plecيا. „Slečna Frostová bola *kedysi* krásna sťa socha, ako sa vtedy hovorilo,“ povedala mi teta, akoby ešte aj výška a postava slečny Frostovej existovali len v minulosti. (Pre mňa bola krásna sťa socha *vždy*.)

Slečna Frostová sa držala vzpriamene a mala široké plecيا, hoci moju pozornosť upútali predovšetkým malé, zato však pekné prsia. V zdanlivom kontraste s jej mužskými proporciami a s očividne veľkou telesnou silou vyzerali jej prsia ako práve vyhúknuté púpätká mladého dievčaťa. Nešlo mi do hlavy, že môže tak vyzeráť postaršia žena, no jej prsia určite priťahovali pozornosť každého dospievajúceho chlapca, ktorý ju stretol, alebo som si to aspoň myslel, keď som ju – kedy to len bolo? – v roku 1955 stretol. Okrem toho musíte vedieť, že slečna Frostová sa nikdy neobliekala zvodne, aspoň nie v tom predpísanom tichu puste firstsisterskej verejnej knižnice, v ktorej takmer nikdy nebolo ani nohy.

Začul som, ako moja panovačná teta povedala (mojej mame): „Slečna Frostová by už dávno nemala nosiť cvičnú podprsenku.“ V trinástich rokoch som to chápal tak, že podľa názoru mojej kritickej tety na prsia slečny Frostovej nepasuje žiadna podprsenka alebo naopak. To som si *nemyslel*! A celý čas, čo som sa v duchu trápil nad tým, ako sme s tetou, hoci každý

inak, posadnutí prsiami slečny Frostovej, neohrozená knihovníčka ma, ako som už spomenul, prebodávala pohľadom.

Zoznámil som sa s ňou v trinástich; v tomto desivom okamihu som mal pätnásť, no vzhľadom na agresívnosť dlhého upretého pohľadu slečny Frostovej som mal pocit, akoby sa tak na mňa dívala celé tie dva roky. Na to, že si chcem znovu prečítať *Veľké nádeje*, mi napokon povedala: „Veď ten román si už čítal, William.“

„Áno a strašne sa mi páčil,“ odvetil som, hoci som chcel povedať, že sa mi strašne páči *ona*. Bola stroho zdvorilá; bol to prvý človek, ktorý ma vytrvalo oslovoval *William*. Členovia rodiny a kamaráti ma vždy volali Bill alebo Billy.

Chcel som len vidieť, že slečna Frostová nosí svoju podprsenku, ktorá (podľa kritického názoru mojej tety) jej nemohla stačiť. Ale odpustil som si takú netaktnosť a povedal som: „Chcem si *Veľké nádeje* prečítať ešte raz.“ (Ani slovo o mojej predtuche, že slečna Frostová na mňa nezapôsobila o nič horšie ako Estella na chudáka Pipa.)

„Tak skoro?“ spýtala sa slečna Frostová. „Veď si ten román čítal iba pred mesiacom!“

„Neviem sa dočkať, kedy si ho prečítam znova,“ odvetil som.

„Charles Dickens napísal množstvo kníh,“ pokračovala. „Mal by si skúsiť nejakú inú, William.“

„To určite skúsím,“ uistil som ju, „ale najprv si chcem ešte raz prečítať túto.“

Z toho, že ma slečna Frostová druhýkrát oslovila *William*, som razom dostal erekciu, hoci v pätnástich rokoch som mal ešte malý penis a je smiešne hovoriť o erekcii. (Stačí, keď poviem, že slečna Frostová si moju erekciu istotne nevšimla.)

Moja všvedúca teta povedala mojej mame, že na svoj vek som zaostalý. Prirodzene, myslela tým niečo iné, lebo pokiaľ viem, penis mi nevidela od útleho detstva, ak ho vôbec videla. O slove *penis* bude určite ešte reč. Zatiaľ postačí, keď budete vedieť, že s vyslovením tohto slova som mal mimoriadne veľké problémy, a ak sa mi podarilo vôbec niečo vyjachať, tak skomolené *peňiš*. (O pluráli radšej pomlčím.)

Tak či onak, keď som sa pokúšal vypožičať si *Veľké nádeje* druhýkrát, slečna Frostová nemala o mojich sexuálnych mukách ani len tušenia. Naopak, akoby mi chcela povedať, že

v knižnici je množstvo kníh a ak chcem čítať niektorú dvakrát, trestuhodne márnim drahocenný čas.

„Čo je na *Veľkých nádejach* také zvláštne?“ spýtala sa ma.

Bola prvým človekom, ktorému som prezradil, že chcem byť spisovateľom „kvôli“ *Veľkým nádejam*, hoci v skutočnosti to bolo kvôli nej.

„Ty chceš byť spisovateľom?“ zvolala, a neznelo to práve nadšene. (Po rokoch som premýšľal, či by sa slečna Frostová pohoršila nad slovom *sodomita*, keby som ho uviedol ako povolanie.)

„Áno, spisovateľom, aspoň si to myslím,“ odvetil som.

„Človek predsa nevie, či sa stane spisovateľom!“ zvolala slečna Frostová. „To nie je otázka rozhodnutia.“

V tom mala určite pravdu, ale vtedy som to nevedel. A nenaliehal som na ňu len preto, aby mi dovolila znovu si prečítať *Veľké nádeje*, ale najmä preto, lebo čím väčšími som slečnu Frostovú popudzoval, tým rýchlejšie dýchala a tým častejšie sa dvíhali a klesali jej prekvapivo dievčenské prsia.

V pätnástich rokoch som z nej bol rovnako hotový ako pred dvoma rokmi. Nie, musím sa opraviť: v pätnástich ma uchvátila väčšími než v trinástich, keď som len sníval o tom, že sa s ňou milujem a stanem sa spisovateľom, naproti tomu v pätnástich bolo vysnívané milovanie v oveľa rozvinutejšom štádiu (s konkrétnejšími podrobnosťami) a už som napísal zopár viet, ktoré sa mi pozdávali.

Obe veci – milovanie so slečnou Frostovou i spisovateľstvo – boli, pravdaže, nepravdepodobné, no boli aspoň vzdialene možné? Napodiv som mal také silné sebavedomie, že som tomu veril. Pokiaľ ide o to, odkiaľ sa vo mne vzala toľká nadutosť alebo nezaslúžené sebavedomie, môžem len tušiť, že v tom majú prsty gény.

Nemyslím mamine; nezdalo sa mi, že by jej zákulisná rola šepkárky nejako dvíhala sebavedomie. Napokon, v tom bezpečnom prístave pre rôzne nadaných (a nenadaných) členov ochotníckej divadelnej spoločnosti v našom mestečku som trávil s mamou takmer každý večer. Naše maličké divadielko určite neprekypovalo prílišným sebavedomím, veď preto malo šepkárku.

Ak malo moje prílišné sebavedomie genetické korene, určite som ho zdedil po svojom biologickom otcovi. Vraj som

sa s ním nikdy nestretol a poznal som ho len z rečí, a tie neboli bohvieaké.

Dedo o ňom hovorieval ako o „šifrantovi“, zopárkrát ako o „seržantovi“. Babka povedala, že mama odišla z vysokej kvôli seržantovi. (Hovorievala, a vždy pohrdlivo, radšej „seržant“ než „šifrant“.) Či mal William Francis Dean naozaj prsty v tom, že mama odišla z vysokej, to naozaj neviem; išla na sekretársku školu, ale až potom, keď ma už nosila pod srdcom. Nakoniec nechala aj tú sekretársku.

Mama mi povedala, že za môjho otca sa vydala v Atlantic City v štáte New Jersey v apríli 1943 – na vynútenú svadbu trochu prineskoro, pretože som sa narodil vo vermontskom meste First Sister už v marci 1942. Keď sa vydala, mal som už rok a „svadba“ (dohoda s matrikárom alebo zmierovacím sudcom) bola hlavne nápadom mojej babky – aspoň tak mi to povedala teta Muriel. Naznačovali, že William Francis Dean sa do manželstva veľmi nehrnul.

„Rozviedli sme sa, keď si nemal ani dva roky,“ povedala mi mama. Videl som sobášny list a len preto som si pamätal zdanlivo exotické a od Vermontu vzdialené mesto Atlantic City v štáte New Jersey; otec tam absolvoval základný výcvik. Rozvodové listiny mi nikto neukázal.

„Seržanta nezaujímalo manželstvo ani deti,“ povedala mi babka s nemalou dávnou nadradenosti; už ako malému chlapcovi mi bolo jasné, že teta je nafúkaná práve po nej.

No následkom toho, čo sa udialo v Atlantic City v štáte New Jersey – nezáleží na tom, kto si tú svadbu vynútil –, som sa stal, aj keď oneskorene, legitímnym dieťaťom. Pomenovali ma William Francis Dean junior; mal som otcovo meno, nie však otca. A musel som mať aj isté množstvo jeho génov – podľa maminho názoru jeho „šialenú odvahu“.

„Aký bol?“ spýtal som sa jej hádam tisíckrát. Potom bola vždy milá.

„Bol *veľmi* pekný, raz budeš taký aj ty,“ odpovedala zakaždým s úsmevom. „A *šialene* odvážny.“ Keď som bol malý, mama bola ku mne veľmi láskavá.

Neviem, či je lineárny čas ľahostajný všetkým malým i dospievajúcim chlapcom, tak ako bol ľahostajný mne, ale nikdy mi ani len na um nezišlo skúmať sled jednotlivých udalostí.

Otec musel nabúchať mamu koncom mája alebo začiatkom júna 1941, keď končil prvý ročník na Harvarde. Nikdy však nikto o ňom nehovoril – ani uštipačná teta Muriel – ako o študentovi z Harvardu. Vždy ho volali *šifrant* (alebo seržant), hoci mama bola očividne pyšná, že študoval na Harvarde.

„Predstav si, že v pätnástich rokoch začneš študovať na Harvarde!“ počul som ju neraz povedať.

Lenže ak mal môj šialene odvážny ocko na začiatku prvého ročníka pätnásť rokov (v septembri 1940), musel byť *mladší* ako mama, ktorá mala narodeniny v apríli. V apríli štyridsiateho roku mala už dvadsať a v marci štyridsiateho druhého, keď som sa narodil, jej do dvadsiatich dvoch rokov chýbal len mesiac.

Keď sa dozvedela, že je tehotná, nevzali sa preto, lebo otec nemal ešte osemnásť. Osemnásť mal v októbri 1942. Ako mi povedala mama, „vek brannej povinnosti sa razom znížil na túto hranicu“. (Až neskôr som si uvedomil, že slovo *razom* sa v matkinom slovníku nenachádzalo; možno ho používal ten z Harvardu.)

„Tvoj otec sa nazdával, že svoj vojenský osud zvládne lepšie, keď sa do armády prihlási sám,“ povedala mi mama. (Ani slovné spojenie „vojenský osud“ mi k nej akosi nepasovalo, zato ten z Harvardu mal na to všetky predpoklady.)

Môj otec sa odviezol autobusom do Fort Devens v štáte Massachusetts – na začiatku svojej vojenskej služby – v marci 1943. V tom čase boli vzdušné sily súčasťou armády a otec sa mal stať špecialistom, kryptológom. Na základný výcvik vzdušné sily zabrali Atlantic City a okolité piesočné duny. Otec a ostatní odvedenci boli ubytovaní v luxusných hoteloch, ktoré načisto zdevastovali. Ako povedal môj dedo: „V baroch nikdy nikomu nekontrolovali občianku. Cez víkendy sa do mesta nahrnuli dievčence – väčšinou vládne úradníčky z Washingtonu, D.C. Musela to byť poriadna zábava, hoci na dunách sa strieľalo zo všetkých možných zbraní.“

Mama povedala, že „raz či dvakrát“ zašla za otcom do Atlantic City. (Keď ešte neboli zosobášení a ja som mal rok?)

Na tú „svadbu“ v apríli 1943 mama musela cestovať do Atlantic City s mojím dedom; stalo sa tak o čosi skôr, ako otca poslali na kryptografickú školu vzdušných síl do Pawlingu v štáte New York, kde sa naučil používať šifrovacie symboly

a kruhové šifry. Odtiaľ ho koncom leta 1943 poslali do Chanutu Field v illinoiskom meste Rantoul. „V Illinois sa naučil základy kryptografie,“ povedala mama. Takže boli stále, aj sedemnášť mesiacov po mojom narodení, v kontakte. (Ani slovo „základy“ nebolo pre mamu veľmi typické.)

„V Chanutu Field sa tvoj ocko oboznámil so základným vojenským šifrovacím strojom. V podstate to bol ďalekopis, ku ktorému bol pripojený elektrónkový súbor šifrovacích valcov,“ povedal mi dedo. Mohol pokojne rozprávať aj po latin-sky, no to, ako funguje šifrovací stroj, by mi asi nebol vysvetlil ani môj nezvestný otec.

Dedo nikdy nehovoril o „šifrantovi“ či „seržantovi“ opovržlivo a s radosťou mi rozprával vojnový príbeh môjho otca. Pamäť si zrejme vytríbil ako ochotnícky herec v spolku First-sisterské herci, keď si dokázal spomenúť na také konkrétne a zložité podrobnosti; *presne* mi totiž vyrozprával, čo sa prihodilo môjmu ocovi – niežeby jeho práca kryptografa, šifrovanie a dešifrovanie tajných správ za vojny, nebola zaujímavá.

Štáb pätnástej armády amerických vzdušných síl sídlil v talianskom meste Bari. Sedemstošesťdesiata bombardovacia eskadra, ktorej príslušníkom bol môj otec, bola ubytovaná na vojenskej leteckej základni v Spinazzole na poli južne od mesta.

Po spojeneckej invázii do Talianska pätnásta armáda vzdušných síl bombardovala južné Nemecko, Rakúsko a Balkán. Od novembra 1943 do jari 1945 stratila v boji vyše tisíc ťažkých bombardérov B-24. No kryptológovia nelietali. Otec leďva vytiahol zo šifrovacej miestnosti na spinazzolskej základni päť a zostávajúce dva vojnové roky strávil so šifrovacími príručkami a s nepochopiteľným šifrovacím stojom.

Kým bombardéry útočili na nacistický továrenský komplex v Rakúsku a na ropné polia v Rumunsku, otec sa odvážil zájsť nanajvýš do Bari, aj to len preto, aby si na čiernom trhu kúpil cigarety. (Mama ma uisťovala, že seržant William Francis Dean nefajčil, no v Bari nakúpil toľko cigariet, že po návrate do Bostonu si kúpil auto, Chevrolet Coupe ročník 1940.)

Otca prepustili z vojenskej služby pomerne rýchlo. Jar roku 1940 strávil v Neapole, o ktorom hovoril, že je „očarujúcim a prekvitajúcim mestom topiacim sa v pive“. (Komu o ňom hovoril? Ak sa s mamou rozviedol, keď som nemal ani dva ro-

ky – a *ako* sa s ňou rozviedol? –, prečo jej písal ešte aj vtedy, keď som už mal tri?

Možno písal môjmu dedovi; to on mi totiž povedal, že otec nastúpil v Neapole na dopravnú loď vojenského námorníctva. Po krátkej zastávke v Trinidade odletel na C-47 na základňu v brazílskom Natile, kde mali, ako povedal, „výbornú kávu“. Z Brazílie sa presunul na ďalšej C-47 – označil ju za „starenku“ – do Miami. Vojenský vlak smerujúci na sever odviezol vracajúcich sa vojakov na miesto určenia; tak sa otec znovu ocitol vo Fort Devens v štáte Massachusetts.

Na to, aby sa v akademickom roku 1945 vrátil na Harvard, bolo v októbri už neskoro. Z peňazí, ktoré získal na čiernom trhu, si kúpil chevrolet a dočasne sa zamestnal v najväčšom bostonskom obchodnom dome Jordan Marsh. Na Harvard sa vrátil na jeseň štyridsiateho šiesteho roku a zapísal sa na romanistiku, čo znamená, ako mi vysvetlil dedo, že študoval francúzsky, španielsky, taliansky i portugalský jazyk a literatúru. („Alebo aspoň dva-tri tieto jazyky,“ dodal dedo.)

„Tvoj otec bol *macher* na cudzie jazyky,“ povedala mi mama – žeby odtiaľ pochádzal výraz *macher* v kryptografii? Ale prečo sa mama alebo dedo zaujímali o to, čo môj úžasný ocko študoval na Harvarde? Ako to, že to vôbec vedeli? Ako sa o tom dozvedeli?

Existovala jedna otcova fotografia – dlhé roky jediná jeho podobizeň, ktorú som videl. Vyzerá na nej veľmi mladý a veľmi chudý. (Bol koniec jari alebo začiatok leta 1945.) Je zmrzlínu na dopravnej lodi vojenského námorníctva a od fotili ho niekde medzi pobrežím južného Talianska a karibskými ostrovmi, predtým ako dorazili na Trinidad.

Moju detskú fantáziu takmer celkom uchvátila čierna puma na otcovej leteckej bunde; tá gániaca šelma bola symbolom 460. bombardovacej skupiny. (Kryptológovia boli výhradne pozemnou jednotkou, napriek tomu dostali letecké bundy.)

Trpel som utkvelou, všetko ostatné prekrývajúcou predstavou, že aspoň kúsok tohto vojnového hrdinu sa skrýva aj vo *mne*, hoci podrobnosti o ockových vojnových činoch nepripadali bohvieako hrdinské dokonca ani dieťaťu. Lenže dedo patrila k tým, čo sa nadšene zaujímajú o druhú svetovú vojnu, a vždy mi hovoril: „Vidím v tebe budúceho hrdinu!“

Babka nepovedala o Williamovi Francisovi Deanovi takmer nič pozitívne a mamino hodnotenie sa začínalo a (zväčša aj) končilo slovami „*veľmi* pekný“ a „*šialene* odvážny“.

Ale nie, nie je to celkom tak. Keď som sa jej spýtal, prečo to medzi nimi škripalo, odvetila, že videla ocka bozkávať sa. „Videla som ho bozkať niekoho *inébo*,“ povedala rovnako ľahostajne, ako keby našepkávala hercovi, ktorý zabudol slovo *inébo*. Mohol som si len domýšľať, že ho videla bozkávať sa, keď ma už nosila pod srdcom – ba možno aj po mojom narodení –, a že toho videla dosť, aby usúdila, že nešlo o nevinný bozk.

„Určite to bola vášnivá jazyčková s jazykom až v krku,“ zverila sa mi raz moja staršia sesternica, hrubé dievča, dcéru panovačnej tety, ktorú tu stále spomínam. Lenže koho môj ocko pobozkal? Nebolo to jedno z tých víkendových dievčat, čo sa nahrnuli do Atlantic City, jedna z tých vládnych úradníčok z Washingtonu? (Prečo by mi o nich dedo hovoril?)

V tom čase som viac nevedel; nebolo toho veľa. Stačilo to však, aby som si načisto prestal dôverovať, ba dokonca sa znepáčil sám sebe, lebo všetky svoje nedostatky som pripisoval biologickému otcovi. Dával som mu za vinu všetky svoje zlozvyky, všetko zlé, čo bolo vo mne; v podstate som si myslel, že všetci moji démoni sú dediční. Bol som presvedčený, že každú moju vlastnosť, o ktorej som pochyboval alebo sa jej bál, mal aj seržant Dean.

Či nepovedala mama, že aj ja *budem* pekný? Nebola aj to kliatba? Pokiaľ ide o šialenú odvahu, vari som si nevzal do hlavy (v trinástich rokoch), že sa stanem spisovateľom? Či som nesníval o milovaní so slečnou Frostovou?

Verte mi, nechcel som byť potomkom svojho úžasného ocka, pokračovateľom jeho génov, nabúchavať mladé dievčatá a potom sa na ne vykašľať. Veď tak to seržant Dean robil, či nie? Ani jeho meno som nechcel. *Neznášal* som meno William Francis Dean junior – šifrantov skoro pankhart! Ak existovalo nejaké dieťa, ktoré *chcelo* mať nevlastného otca a želať si, aby jeho matka mala aspoň vážnu známosť, tak som to bol ja.

A tak sa dostávam k tomu, čím som kedysi chcel začať túto prvú kapitolu – k Richardovi Abbottovi. Tento človek, ktorý sa

mal zakrátko stať mojím nevlastným otcom, znamenal začiatok môjho budúceho života; keby sa mama nebola doňho zaľúbila, slečnu Frostovú by som možno nikdy nestretol.

Predtým ako Richard Abbott vstúpil do divadelnej spoločnosti Firstsisterské herci, v našom ochotníckom divadielku, ako to vyjadrila moja tyranská teta, „nebolo dosť typov vhodných na hlavnú rolu“ – zloduchov ani romantických mládencov, pri ktorých by mladé *aj* staré dámy v hľadisku padali do mdlôb. Richard nebol len vysoký, tmavý a pekný – bol stelesnením tohto klišé. Bol aj chudý. Taký chudý, že podľa môjho názoru sa až nápadne ponášal na môjho otca-šifrantu, ktorý bol na jedinej svojej podobizni, čo som mal, navždy chudý a už navždy jedol zmrzlinu kdesi medzi pobrežím južného Talianska a karibskými ostrovmi. (Bol som, prirodzene, zvedavý, či si túto podobnosť všimla aj mama.)

Predtým ako sa Richard Abbott stal hercom v spoločnosti Firstsisterských hercov, muži v našom divadielku so sklopenými očami a kradmými pohľadmi buď nezrozumiteľne mumľali, alebo (ako sa dalo očakávať) melodramaticky deklamovali a vyvalovali oči na urážlivé matróny v hľadisku.

Pozoruhodnou výnimkou medzi talentmi – bol to totiž najtalentovanejší herec, hoci na Richarda Abbotta nemal – bol môj dedo Harold Marshall, ktorý sa vášnivo zaujímal o druhú svetovú vojnu a ktorého všetci (okrem babky) volali Harry. Bol najväčším zamestnávateľom vo vermontskom meste First Sister; mal viac zamestnancov ako Favoriteriverská akadémia, hoci táto súkromná škola bola určite druhým najväčším zamestnávateľom v našom mestečku.

Dedo Harry bol majiteľom Firstsisterskej píly a skladu s drevom. Jeho obchodný partner – chmúrny Nóř, s ktorým vás čoskoro zoznámim – bol lesník. Dozeral na prácu s drevom a Harry mal na starosti pílu a sklad. Dedo okrem toho podpísoval všetky šeky a na zelených nákladiakoch, čo ťahali kme-ne stromov, a na napílenom dreve bolo malými žltými písmenami napísané meno MARSHALL.

Vzhľadom na to, že dedo mal v našom mestečku dôležité postavenie, bolo azda prekvapujúce, že v divadelnej spoločnosti ho obsadzovali výhradne do ženských postáv. Ženy

hral úžasne a na svojom konte mal množstvo (niektorí by povedali, že *väčšinu*) hlavných ženských rolí. Vlastne si ho pamätám lepšie ako ženu než ako muža. V ženských hereckých úlohách bol oveľa živší a zanietenjší než vo všednom skutočnom živote vedúceho pily a skladu s drevom.

To, že Harryho jediným konkurentom na najžiadanejšie a najvďačnejšie ženské roly bola jeho staršia dcéra Muriel – vydatá sestra mojej matky a moja často spomínaná teta –, vyvolávalo v rodine, žiaľ, určité napätie.

Teta Muriel bola iba o dva roky staršia od mojej mamy, no všetko urobila skôr, než to zišlo na um urobiť mame, a robila to poriadne a (podľa jej názoru) dokonale. Vo Wellesley údajne „čítala svetovú literatúru“ a vydala sa za môjho úžasného strýka Boba, svojho, ako sa vyjadrila, „prvého a jediného *fešáka*“. Aspoň ja som si myslel, že strýko Bob je úžasný; ku *mne* bol totiž vždy taký. Ale ako som sa dozvedel neskôr, pil a jeho pitie bolo pre tetu Muriel veľkým a neznesiteľným bremenom. Babka, po ktorej bola Muriel panovačná, neraz poznamenala, že Bobovo správanie je nehodné Muriel.

Babka napriek svojej povýšenosti používala množstvo ošuchaných výrazov i klišé a zdalo sa, že teta Muriel napriek svojmu vzdelaniu zdedila (alebo len napodobňovala) mamin všedný a prízemný jazyk.

Myslím si, že za Murielinou láskou k divadlu a potrebou hrať bola jej túžba nájsť niečo originálne pre svoj vzletný hlas. Muriel bola pekná – štíhla čiernovláška s pozoruhodným poprsím opernej speváčky a s dunivým hlasom –, no v hlave toho nemala veľa. Podobne ako babka vedela byť arogantná a zároveň kritická, hoci jej slová sa nedali ani overiť, ani neboli zaujímavé; v tomto smere mi babka i teta pripadali ako dve nafúkané otravné ženské.

Vďaka svojej dokonalej výslovnosti pôsobila teta Muriel na javisku veľmi vierohodne; bol to dokonalý papagáj, robot bez štipku humoru a na javisku bola jednoducho sympatická alebo nesympatická ako postava, ktorú hrala. Jazyk mala vzletný, zato charakter obmedzený; ustavične sa na niečo ponosovala.

Babka bola stará, neoblomná a mala konzervatívnu výchovu, preto bola presvedčená, že divadlo je v podstate nemrav-

né – alebo, miernejšie povedané, amorálne – a ženy by nemali na javisku vystupovať vôbec. Victoria Winthropová (tak sa babka volala za slobodna) bola presvedčená, že všetky ženské úlohy v divadelnom predstavení majú hrať chlapci a muži; hoci priznala, že dedove nespočetné triumfálne úspechy na javisku (v ženských úlohách) jej pripadajú trápne, zároveň zastávala názor, že divadlo je len pre chlapov.

Babke – volal som ju Nana Victoria – pripadalo neznesiteľné, že Muriel nebolo možné utešiť aj niekoľko dní, keď nejakú skvelú rolu nedostala ona, ale dedo Harry. Na druhej strane Harry sa vôbec nehneval, keď rolu, po ktorej túžil, dostala jeho dcéra. „Zrejme potrebujú pekné dievča, Muriel – v tejto kategórii ma porazíš ľavou zadnou.“

Nie som si tým až taký istý. Dedo bol drobný a mal peknú tvár, pohyboval sa ľahko a vedel sa chichotať i srdcervúco vzlykať. Vedel byť presvedčivou intrigánkou aj ukrivdenou ženou a jeho bozky, ktoré vtisol na pery mnohým zle obsadeným mužom, boli *presvedčivejšie* ako bozky tety Muriel. Tete sa divadelné bozky bridili, hoci strýkovi Bobovi neprekážali. Zdalo sa, že má radosť, keď vidí, ako sa jeho žena a svokor na javisku bozkávajú – a bolo to dobré aj preto, lebo vo väčšine divadelných predstavení hrali hlavné roly.

Teraz, keď som starší, viem lepšie oceniť strýka Boba, ktorý sa „vedel tešiť“ z mnohých ľudí i vecí a ktorý mi vedel prejavovať nemý, zato úprimný súcit. Som presvedčený, že vedel, odkiaľ pochádzajú Winthropovci; winthropovské ženy boli dlho zvyknuté (alebo geneticky náchylné) dívať sa na nás ostatných zvrchu. Bob ma ľutoval, lebo vedel, že Nana Victoria a teta Muriel (ba aj moja matka) si pozorne všímajú, či sa na mne neobjavia poplašné znamenia, že som – ako sa všetci báli a ako som sa bál aj ja – synom svojho naničhodného otca. Odsudzovali ma za gény človeka, ktorého som nepoznal, a strýko Bob, možno preto, lebo pil a jeho správanie považovali za „nehodné“ Muriel, vedel, aké to je, keď človeka odsudzuje winthropovská vetva rodiny.

Strýko Bob robil na Favoriteriverskej akadémii „prijímačkára“, čiže mal na starosti prijímanie nových študentov; to, že pravidlá na prijímanie boli benevolentné, ešte neznamenalo, že za to mohol strýko. Napriek tomu ho odsudzovali; winthro-

povská vetva rodiny ho označovala za „priveľmi zhovievavého“, čo bol ďalší dôvod, prečo sa mi zdal úžasný.

Hoci si spomínam, že o Bobovom pití som počúval z viacerých strán, sám som ho nikdy nevidel piť – až na jednu výnimku. Celé tie roky, čo som vyrastal vo vermontskom First Sister, som si vlastne myslel, že s Bobovým pitím to prehávajú; bolo známe, že pokiaľ ide o mravné rozhorčenie, winthropovské ženy značne prehávajú. Spravodlivé rozhorčenie bolo typickou winthropovskou črtou.

To, že Bob je môj strýko, vysvitlo v lete šesťdesiateho prvého, keď som cestoval s Tomom. (Viem, o Tomovi som zatiaľ nepovedal ani slovo. Musíte byť trpezliví, lebo o Tomovi sa mi nehovorí ľahko.) Pre nás s Tomom to bolo údajne najdôležitejšie leto v období po strednej škole a pred nástupom na vysokú; rodičia nás oslobodili od zvyčajných letných povinností, aby sme mohli cestovať. Zrejme očakávali, že na pochybné „hľadanie samých seba“ nám postačí jedno leto, no pre nás nebol tento darček leta až taký dôležitý.

Po prvé, nemali sme peniaze a desila nás už samotná predstava, že sa budeme túlať po neznámej Európe. Po druhé, obaja sme sa už „našli“ a nemuseli sme sa zmierovať s tým, čo sme – určite nie verejne. Ba našli sme v sebe niečo, čo mne i chudákovi Tomovi pripadalo rovnako cudzie (a desivé) ako to, čo sme videli na našej idiotskej ceste po Európe.

Už si nespomínam, ako sa nám strýko priplietol do reči, no Tom už vedel, že som príbuzný „starého povolného Boba“, ako ho nazýval.

„Nie sme pokrvní príbuzní,“ začal som vysvetľovať. (Nehľadiac na hladinu alkoholu v krvi strýka Boba v každej nočnej i dennej hodine, nemal v žilách ani kvapku winthropovskej krvi.)

„Vôbec sa nepodobáte!“ zvolal Tom. „Bob je taký milý, taký prostý!“

S Tomom sme sa to leto veľa hádali. Vyplávali sme na lodi *Queen* (študentskou triedou) z New Yorku do Southamptonu; vylodili sme sa v Ostende a prvým európskym mestom, v ktorom sme prespali, boli stredoveké Bruggy. (Bolo krásne, ale väčšmi ako zvonkohra na Starej tržnici ma uchvátila dievčina z penziónu, v ktorom sme prenocovali.)